

sigui el mateix el mot nàutic a-al. ant. *strällēn* 'antena d'una barca', que pressuposa una base STRALJAN- i és d'origen comú amb el mot *sträbl* (< STRALJ-), que significa 'pinta' (les pues de la pinta es comparen amb les barbes de la fletxa, i la forma afuada d'aquesta és com la de l'antena) i és comú a totes les llengües germàniques continentals (ja en b-al. ant.). Ara bé tot això em sembla donar dret a postular el mot en gòtic, amb una forma com *STRALJIS, fem. o masc., que explicaria alhora el cat. *estralla* i l'it. *strale*. Realment l'existència d'un germanisme limitat, entre les llengües romàniques, al català i l'italià, exigeix inevitablement una base gòtica (visigots d'una banda i oostrogots de l'altra).

El mot que significava 'flassada', 'mantes de llit' (o 'vànova gruixuda') té encara documentació més antiga en català. Ja el trobem amb la grafia *stralls* pl. en un doc. de c. 1200 (veg. el context en VANOVA, *BABL* VII, 165), «un *strayl* barrat de groc e de vermeyll; en colg(u)a en què jahie lo dit defunt; ---», «una vànova bona; un *astrall* e cubertor de diverses colors» en dos docs. de SdUrg. de l'any 1400 (*BABL* VI, 476, 476), «un *astrall* o cubertor de diverses colors», «un *stral* de canamaç» en dos docs. mallorquins de 1420; ⁴ *AlcM* n'hi afegeix 3 més dels Ss. XIV i XV. Altrament aquest descendent del ll. STRAGÜLUM id., no és isolat en romànic, no sols perquè ha deixat la descendència que veurem en molts patnesos occitans, sinó perquè també ha deixat alguna cosa en parlars del Nord de França, d'Itàlia i de Portugal (*REW*, 8284; *FEW* XII, 284).

Ara bé hi ha les formes més modernes del mot que ens preocupa, en què fóra difícil de delimitar fins a quin punt vénen de l'una i de l'altra de les dues bases etimològiques precedents, i fins del ll. STRAGES; entre altres raons perquè aquest també presenta usos emparentats, com *strages armorum* «jonchée, monceau d'armes», on està present la noció del jaç o sostre que es fa estessant o escampant pel sòl qualsevol cosa.

El cas és que després veiem *estrall* amb un sentit abstracte en dos grans clàssics: «Recompta de moros e dels turcs que en infantea comencen a avear lurs infants a tot *estrall* e a tota aspretat de lurs corsos, per tal que sien pus forts e pus experts en armes e en tots altres treballs: e axí-u són de fet», Eiximenis (*Dones*, cap. 171, fº 121r1 A). Si això ho traduïm per 'esforç, exercici' suggestionats per l'actual valor a les Illes (com vol *AlcM*) és clar que ens quedem ben curts (per més que ho qualifiquem de 'gran' o 'fatigós').

Perquè aquí es posa de relleu el fet d'armes. I encara més en l'altre testimoni medieval: «quant se afoellen / o han parit / --- / tantost hi vénen / metges, madrina: / la francolina / tantost, a coure! / morter de coure / de fet <'immediatament'> ressona: / per lur persona / ne va la casa / a tall de spasa, / a sac o *strall*; / may res los fall!», JRoig (*Spill*, 8329): de nou tenim la locució adverbial *a estrall*, *a tot estrall*, aquí encara emfatitzada per l'acompanyament dels sinònims *a sac* i *a tall de spasa*; hi ha ben net el matis de la violència implacable, sangonent, i no ens hem allunyat pas de la noció de la 'sageta' arma mortífera. En un mot, aquest *a estrall* de JRoig és com la

matança *a stralla* que ja li hem vist descriure a ell mateix.

D'altra banda també s'hi enllaça STRAGÜLUM 'cobertor estès', 'estesa d'abrigall', l'*estrall* testificat abans: així ens ho mostra encara més clarament la direcció semàntica que ha pres aquest mot en els parlars d'oc, on ha restat molt difós fins avui, si bé amb reducció de *-lh* a *-l* allà on la palatalitat s'esvaeix en fi de mot: en el Roergue *esträl* no és sols «litière» i «traces de passage ---» sinó també «au figuré: on dira d'une chose qu'on prodigue, comme le blé: *ne fa esträl*» i «*esträl* dégât causé par les animaux» (Vayssier); confirmat per Sauvages: «*estrail*, litière, *fa estral* prodiguers», «*estrail*: dégât; *estrailiä*: gâter; rôder et venir çà et là», «*estrailiä*: perdre, laisser perdre, gâter, gaspiller»; prov. *estrai* (gc. *estralb*, llgd. *estral*) «abatis causé par un orage, dégât, dégradation, déchets», etc. (*TdF*, i veg. allà encara els articles *estrailiä*, 1 i 2, *estraiö-braso*, *estrali*); que la lateral final era palatal ho demostra no sols aquesta *-i* sinó la *-il* de Sauvages, i la *lh* d'*estralh* i el verb *estralhà* gascons, per als quals veg. Palay.

D'altra banda, que per a Mistral això no és mera compilació de lexicògraf ens ho mostra també la seva obra poètica: «de touto ramo que pendoulo / fau que s'*estraie* un terro-sòu», «--- qui pend, il faut jeter une jonchée»; «encò <'chez'> de l'oste de l'Espaso / se béu, se ris, s'*estraio* brasos» 'on fait du vacarme', *Nerto* (III, 59; v, 226).

No dubto, doncs, que es va produir un nus, una suma, d'aquestes dues o tres fonts, en les quals es combinaren també les formes (masculina i femenina) i sobretot convergiren els canals semàntics o intensificaren tal i tal matis. Quan sobrevé el Renaixement també actua cada cop més la influència del ll. *strages* (*strages facere* 'ravager, dévaster'): el *DAG*, i *AlcM* ens reporten dos testimonis (fi del S. XIV i fi del XV), on *estrail* (*strall*) val netament el mateix que el ll. *strages* 'gran dany, destrossa', parlant de gent; i és característic que es tracti de dos autors com G. de Columnes i Fc. Alegre amarats de clàssics: l'esperit d'això és, doncs, romà, però refós amb la doble arrel catalana *estralla/estral* que s'hi prestava pel sentit de 'ferida mortal' o 'escampadissa aterradorà'; també és d'aquesta època i d'aquesta corda el poeta quatrecentista del *Canç.* de Saragossa «de tots farem en morts tan gran *estrall*» que adueix el *DAG*.

Si sense conèixer això haguéssim vist que el diccionari de Busa-Nebrija (ed. 1507) porta «*estrallar*: corrumpto, ledo, vitio» i «*estrall* de morts: *strages*» i *estrallament* (C-VI-2.35)⁵ ens hauríem pogut arronsar d'espalles, veient que les seves equivalències llatines són al peu de la lletra les mateixes que les que dona el seu model castellà Nebrija a *estragar* i *estrago*, sospitant que havia calcat el castellà amb uns mots nostres que més o menys s'hi assemblaven, i que això era artificial, però amb els antecedents que ara tenim ens adonem que tot havent-hi el model del llatí, i, no sense alguna cooperació o solidaritat amb la llengua veïna, el que hi havia més era una base activa en el fons